

DEMOKRATİKLEŞME PAKETİ

12.08.2025

CUMHURİYET HALK PARTİSİ DEMOKRASİ VE ADALET KOMİSYONU

**Türkiye'nin toplumsal barışa kavuşabilmesi ve adaletin sağlanması
için demokratikleřmeye ihtiyaç vardır.**

**Demokratikleşme Paketi, kanun deęiřiklikleri ve uygulamadaki
sorunların giderilmesi taleplerini içermektedir.**

Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında tam yetkili bir “Toplumsal Barış, Adalet ve Demokratik Mutabakat Komisyonu” kurulmalıdır. Bu komisyon Türkiye’de demokratik standartların yükseltilmesi, toplumsal davaların tartışılması, her tür ayrımcılığın ortadan kaldırılması, Kürt sorununun çözülmesi ve toplumsal barışın inşası için çalışmalı ve kararlarını nitelikli çoğunlukla almalıdır. TBMM’de grubu bulunan ya da bulunmayan tüm siyasi partilerin, şehit aileleri ve gazi derneklerinin temsil edileceği ve adaletsizliğe uğradığını hisseden herkesin sesini duyurabileceği bu komisyon, uzman görüşlerinden ve sivil toplum örgütlerinin fikirlerinden yararlanmalıdır. Çalışmalara görüşleriyle katkı sunacak olan herkese Komisyon’da ileri sürdükleri düşüncelerden ve Komisyon çalışmalarındaki sözlerinden sorumlu tutulamamaları için gerekli yasal dayanaklar oluşturulmalı, ifade özgürlüğü güvence altında olmalıdır.

Bunun yerine TBMM’de Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu kurulmuş ve çalışma usul ve esasları oybirliğiyle belirlenmiştir.

Demokratikleşme ve toplumsal barışın inşası, yasal düzenlemelerde ve uygulamada iyileştirmelerle mümkündür. Anayasanın sistematik olarak uygulanmadığı, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmadığı bir anayasasızlaştırma projesi yürürlüktedir. Tek adam rejimi, iktidarını bir gün daha uzatabilmek için anayasayı fiilen ortadan kaldıracak hiçbir adımdan çekinmemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin çabalarıyla Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nun ilk toplantısında tüm siyasi partiler tarafından anayasa değişikliği çalışmalarının kapsam dışı bırakıldığının açıklanması önemli bir adımdır.

Altının önemle çizilmesi gerekir ki, fiili olarak anayasayı askıya almış bir iktidarla, ifade özgürlüğünün olmadığı bir ortamda anayasa yapılamaz. Anayasanın uygulanmasının önündeki tüm engeller kaldırılmalı, yargı üzerindeki tüm siyasi baskılara derhal son verilmelidir.

Anayasa'nın 153. maddesinde Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağladığı ifade edilmektedir. Anayasa'nın 90. maddesinde temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmaların ulusal hukukun bir parçası olduğu ve kanunların da üzerinde olduğu belirtilmektedir. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları bağlayıcıdır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin Can Atalay ve Tayfun Kahraman başvurularında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Osman Kavala, Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ başvurularında olduğu gibi bu kararlar halen uygulanmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarının yanında iptal kararlarının da sıklıkla uygulanmadığı, iptal edilen düzenlemelerin üzerinde hiçbir değişiklik yapılmaksızın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kanun teklifi olarak sunulduğu ve Cumhur ittifakı oylarıyla kabul edildiği görülmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği hükümlerin hiçbir değişiklik yapılmaksızın yeniden kanunlaşması uygulamasına son verilmelidir. Anayasa Mahkemesi'nin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tüm kararları uygulanmalıdır.

4

Toplumsal barışın inşası için ifade özgürlüğü

Kalıcı bir toplumsal barış ortamının kurulabilmesi, ancak demokratikleşme adımlarıyla ve hukuk devletinin tesisiyle mümkündür. Türkiye'nin demokratikleşmesi için herkesin düşüncesini özgürce dile getirebildiği bir ortamın sağlanması; siyasi iktidar ve paydaşlarının ifade özgürlüğünün sınırlarını aşacak ötekileştirici bir nefret dilini kullanabildiği, bunun dışında kalan herkesin ise kendisini baskı altında hissettiği mevcut düzenin terk edilmesi şarttır.

Bu bağlamda terör örgütünün silah bırakması ve kendisini fesih süreci başlatması da toplumsal barışın inşası için önemlidir.

5

Kürt sorununun çözümü için demokratik siyaset

Kürt sorununun sadece güvenlik politikaları ve terörle mücadele düzenlemeleri ele alınarak çözülemediği görülmüştür. Türkiye'de Kürt sorununun çözümü, gerçek bir demokrasinin inşasından bağımsız düşünülemez. Bu nedenle meşru siyaset alanının daraltılmasına yönelik uygulamaların hızla geri alınması ve demokratik siyasal zeminin güvence altına alınması için gerekli adımların atılması çözüm için elzemdir. Demokratikleşme için gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması kadar, mevcut kanunların uygulamasındaki hukuk dışı yaklaşımların terk edilmesi ve anayasa ihlallerine son verilmesi hayati önemdedir.

Kayyım uygulaması, tüm seçilmişlerin meşruiyetini sağlayan sandığı ve halk iradesini yok saymak, Cumhuriyetin taşıyıcı kolonlarını kesmektir. Demokrasilerde temel ilke, seçimle gelenin seçimle gitmesidir. Belediyelere kayyım atanmasına ilişkin olağanüstü hal kalıntısı yasal düzenleme derhal yürürlükten kaldırılmalı, bu kapsamda 11 siyasi partinin TBMM Başkanlığına sunmuş olduğu ortak kanun teklifi gündeme alınmalıdır. Yalnızca 31 Mart 2024 seçimlerinin ardından Hakkari, Esenyurt, Mardin Büyükşehir, Batman, Halfeti, Tunceli, Ovacık, Bahçesaray, Akdeniz, Siirt, Van Büyükşehir, Kağızman ve Şişli Belediyelerine kayyım atanmıştır. Kayyım atanmamış olan birçok belediyede de başkanlar görevlerinden uzaklaştırılmıştır.

25 milyondan fazla yurttaşımızın yaşadığı 13 farklı ilde, görevden uzaklaştırılan 18'i Cumhuriyet Halk Partili olmak üzere toplam 28 belediye başkanına oy veren 17.423.410 seçmenin iradesi geçersiz kılınmıştır. Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre 31 Mart yerel seçimlerinde Türkiye geneli toplam kayıtlı seçmen sayısı 61.441.882'dir. Görevden uzaklaştırılan belediye başkanlarının görev yaptığı bölgelerdeki toplam seçmen sayısı, Türkiye geneli toplam seçmen sayısının %28.35'ine ulaşmıştır.

Mahalli idareler sisteminde kamu yönetiminin bütünlüğü ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi esas alınmalıdır. Afet gibi olağanüstü haller dışında yerel yönetimlerin yetki alanlarına giren ve onları devre dışı bırakarak bakanlıklara ve kamu kurumlarına yetki devrini düzenleyen yasal düzenleme ve yürütme işlemlerine son verilmelidir. İktidarın özellikle 31 Mart seçimleri sonrasında yerel yönetimlerde gücü azaldıkça yerel yönetimler üzerinde mali ve idari yetkilere artan müdahalesi durdurulmalı, anayasada düzenlenen idari vesayet yetkisinin siyasi amaçlarla istismarına son verilmelidir.

Siyaseti yargı aracılığıyla dizayn çabalarına son verilmesi, 19 Mart darbe girişimi kapsamında haksızca tutuklanmış olan tüm siyasetçi ve bürokratların derhal tahliyesi

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, tüm yurttaşlarımızın adil yargılanma hakkına erişebilmesi için anayasa tarafından güvence altına alınmıştır. Siyasi rekabet, ifade özgürlüğüne ve halkın kendisini temsil edecek yöneticilerini özgürce seçebilmesine dayanır. Yargı siyasi tartışmaların ve siyasal stratejilerin tarafı olamaz, savcılıklar muhalefetin hangi siyasal stratejileri benimseyeceklerine karar veremez.

15.5 milyon yurttaşımızın kullandığı oyla Cumhurbaşkanı Adayımız olan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun üniversite diploması iptal edilmiş, bu dosyayı inceleyecek olan hakimlerin yeri değiştirilmiştir. Yargı tacizi yalnızca diploma iptaliyle sınırlı kalmamış, siyasi yasak talepleriyle yürütülen yargılamalarda Ekrem İmamoğlu ve avukatı ile çalışma arkadaşları da hukuka aykırı olarak tutuklanmıştır. Savcılık tarafından Ekrem İmamoğlu'nun sesi ve görüntüsü dahi yasaklanmış, bunları içeren tüm materyallerin kullanılması durdurulmuştur.

Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar, Antalya Belediye Başkanı Muhittin Böcek, Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer, Şişli Belediye Başkanı Resul Emrah Şahan, Beşiktaş Belediye Başkanı Rıza Akpolat, Beylikdüzü Belediye Başkanı Mehmet Murat Çalık, Beykoz Belediye Başkanı Alaattin Köşeler, Avcılar Belediye Başkanı Utku Caner Çaykara, Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Hakan Bahçetepe, Ceyhan Belediye Başkanı Kadir Aydar, Seyhan Belediye Başkanı Oya Tekin, Manavgat Belediye Başkanı Niyazi Nefi Kara, Şile Belediye Başkanı Özgür Kabadayı, Büyükçekmece Belediye Başkanı Hasan Akgün, Beyoğlu Belediye Başkanı İnan Güney, Parti Meclisi Üyemiz Baki Aydöner, İzmir İl Başkanımız Şenol Aslanoğlu, önceki dönem İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, önceki dönem Sarıyer Belediye Başkanı Şükrü Genç tutuklanmış ve halen tutuklu bulunmaktadır. Adıyaman Belediye Başkanı Abdurrahman Tutdere gözaltına alınmış ve hakkında ev hapsi kararı verilmiş; bu ev hapsi kararının kaldırılmasının ardından gecikmeli olarak belediye başkanlığı görevine iade edilmiştir.

İddianamelerin bazılarında "Kent Uzlaşısı formülü ile batı il ve ilçelerindeki Kürtlerin, belediyeleri kazanamamasalar da uzlaşılacak ve desteklenecek aday karşılığında belediye meclislerinde belli sayılarda kota elde edilmesi sonucu yerel yönetimlerde yer almalarının amaçlanması" gibi hukuki olmaktan uzak ve sübjektif ifadelere yer verilmekte, toplumun tüm kesimlerini kapsamaya yönelik siyasi faaliyetler Cumhuriyet savcılıkları tarafından yorumlanmakta, fiilen suç kapsamına alınmaktadır.

Mahkemeler aracılığıyla siyaseti dizayn girişimlerine ve kanuna açıkça aykırı şafak operasyonlarıyla itibar suikastlarına son verilmelidir. Başkanlarımız ve hukuka aykırı olarak tutuklanmış olan tüm yol arkadaşlarımız derhal serbest bırakılmalıdır. Görevlerini kötüye kullanan hakim ve savcıların idari, cezai ve hukuki kişisel sorumlulukları yasal dayanağa kavuşturulmalı, hakimlerin siyasi müdahalelerle yer değiştirmesine yönelik kararlar derhal durdurulmalı, hukuk devletinin gereği olan doğal yargıç ilkesi güvence altına alınmalıdır.

8

Gezi davası başta olmak üzere toplumsal muhalefeti sindirmeye yönelik davalar nedeniyle cezaevinde tutulananların tahliyesi

Gezi direnişi; yurttaşlarımızın kentine, yeşiline ve özgürlüklerine sahip çıkmak için anayasal haklarını kullandığı onurlu bir harekettir. Gezi davaları, geçmişte beraatle sonuçlanmasına rağmen tekrar açılarak yıllara yayılan hukuksuzluklara sahne olmuştur. Bu dava nedeniyle cezaevinde bulunanların tamamı tahliye edilmelidir. Gezi ve Kobane davaları örneklerinde olduğu gibi toplumsal muhalefeti sindirmeye yönelik davaların tümünden ilkesel olarak vazgeçilmelidir.

9

Terörle Mücadele Kanunu'nda hukuki belirlilik ilkesi

Terörle Mücadele Kanunu, soyut tehlike suçunu düzenleyen muğlak ifadelerle doludur. Kanunda öngörülen suçların unsurlarındaki belirsizlik ve iktidarın dönemsel siyasal tercihlerine göre değişen yaklaşımları, bir yandan ülkemizde büyük acılara yol açan terör örgütleri ve eylemlerine karşı etkili bir mücadeleye engel olmakta; diğer yandan düşüncelerin özgürce dile getirilmesinin ve demokratik hakların kullanılmasının da önüne geçmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu muğlak ifadelerden arındırılmalı, ifade özgürlüğünü engelleyen hükümler kanundan çıkarılmalıdır. İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında cebir ve şiddet içeren eylemleri övmek ve bunları alenen teşvik dışında, hukuki belirlilik ilkesine aykırı ölçütlere başvurulmamalıdır. Terör ve örgüt üyeliği tanımı, açık ve herkes tarafından ortak bir şekilde anlaşılacak netlikte ve toplumsal tam bir mutabakat sağlanarak gözden geçirilmelidir.

Şehit aileleri ve gazilerimizin yanı sıra, terörle mücadelede en ön safta görev yapan Türk Silahlı Kuvvetleri personeli, polis, jandarma ve sahil güvenlik personelinin; ayrıca Merasim Sokak saldırısında olduğu gibi çok sayıda şehit verdiğimiz, gerek Türk Silahlı Kuvvetleri'nde gerekse İçişleri Bakanlığı'nda görev yapan sivil memurların özlük haklarının iyileştirilmesi için adımlar atılmalıdır.

Özellikle subaylarımızın, astsubaylarımızın, uzman çavuşlarımızın, sözleşmeli erlerimizin, güvenlik korucularımızın ve ilgili tüm kolluk kuvvetleri personelinin mali, sosyal ve özlük haklarının günün koşullarına uygun şekilde düzenlenmesi, hem adaletin hem de devletin onlara karşı sorumluluğunun gereğidir.

Unutulmamalıdır ki, bu görevliler huzur ve güven içinde çalışmadığı bir süreçte kalıcı bir toplumsal barış inşa edilemez.

11

Cumhurbaşkanına ve kamu görevlisine hakaret suçu sorunu

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen hakaret suçu, kamu görevlisine veya Cumhurbaşkanına karşı işlenmesi halinde daha ağır yaptırımlara bağlanmıştır. Cumhurbaşkanının tarafsız olduğu parlamenter rejime özgü düzenlenmiş olan bu suç tipi, Cumhurbaşkanının parti genel başkanı olduğu ve tıpkı diğer siyasi parti genel başkanları gibi gündelik siyasi tartışmaların tarafı olduğu bir sistem için uygun değildir. Buna rağmen Anayasa değişikliklerinden itibaren bu suçtan yapılan soruşturma ve kovuşturma sayısı tırmanmış, hatta ifade özgürlüğünü kullanan yurttaşlarımız hakkında tutuklama kararları verilmiştir. Yalnızca 2021 yılında 11.000'den fazla kişi Cumhurbaşkanına hakaret suçundan yargılanmıştır.

Bu kanun hükümlerinin sıklıkla ve geniş bir yorumla uygulanması ülkemizde iktidara eleştiri getiren yurttaşlar üzerinde büyük bir baskı aracına dönüşmüştür. Cumhurbaşkanına ve kamu görevlisine hakaret suçları yürürlükten kaldırılmalı, genel anlamda ise hakaret suçu yeniden düzenlenerek bu suça hürriyeti bağlayıcı ceza yerine adli para cezası öngörülmesi ve şikayete bağlı soruşturma esası benimsenmelidir.

12

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun yeniden düzenlenmesi

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçuna somut saldırıya sebep olma ölçütü getirilmeli, düzenlemenin amacına aykırı olarak çoğunluğu azınlığın fikirlerine karşı korumak olarak algılayan ve eleştirel açıklamaları suç sayan baskıcı ve antidemokratik yorumlara engel olunmalıdır.

13 Nefret söylemleri ve nefret suçlarının cezalandırılması

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen "Nefret ve Ayrımcılık Suçu" göstermelik olarak düzenlenmiş, ancak herhangi bir uygulaması olmamıştır. Nefret saiki ile işlenen suçlara ve nefret söylemlerine ilişkin gerek maddi hukuka, gerekse bu suçların takibatına ilişkin usul hukukuna dair kuralları içeren gerçek anlamda bir "Nefret Suçları Kanunu" yürürlüğe konulmalıdır.

14 Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun bağımsız bir yapıya kavuşturulması

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Birleşmiş Milletlerin ulusal insan hakları kuruluşlarına dair Paris İlkeleri doğrultusunda yeni bir yapıya kavuşturulmalıdır. Mevcut durumda TİHEK, özellikle belediyelere ilişkin kararlarında çifte standart ve siyasal ayrımcılıkla gündeme gelmekte, tarafsızlık ve eşitlik ilkeleri ihlal edilmektedir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun yapısı bağımsız, çoğulcu ve cinsiyet eşitliğine uygun bir biçimde yeniden düzenlenmelidir. Kurulun toplantılarını düzenli olarak gerçekleştirmesi ve bu toplantılarda alınan kararların yayımlanması sağlanmalıdır. Kurulun herhangi bir etki ve telkinden uzak bir şekilde çalışma ve inceleme yapmasının önündeki tüm engeller kaldırılmalı, bu kapsamda telkin, tavsiye ve talimat yasağı yaptırımlarla güçlendirilmelidir. Kurumun idare ve yargı organları önünde mağdurları temsil, idare ve yargı organlarını harekete geçirme ve bu süreçlere katılma yetkisi tanımlanmalıdır. Kurumun incelemekle görevli olduğu ayrımcılık temelleri sınırlayıcı bir şekilde sayılmamalıdır.

15 İnsanlığa karşı suçlarla ve işkenceyle etkin mücadele

Faili meçhul cinayetler, zorla kaybetme, işkence ve kötü muamele suçlarını da içeren davalarda zamanaşımı, olayların aydınlatılması ve toplumun vicdanında adalet duygusunun sağlanmasının önünde büyük bir engeldir. İnsanlığa karşı suçlarda zamanaşımının işlemeyeceğine dair hüküm, gerçek anlamıyla uygulanmalı, bir Birleşmiş Milletler sözleşmesi olan Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'ye taraf olunmalıdır.

Zorla kaybedilen kişileri anmak ve adalet talebini dile getirmek için her hafta bir araya gelen Cumartesi Anneleri'nin İstanbul Galatasaray Meydanı'nda gerçekleştirdikleri anma ve adalet arayışına getirilen kısıtlamalar, Anayasa Mahkemesi kararlarına uygun olarak geri alınmalıdır.

16 Otoriter yönetimlerden ithal edilen yasa tekliflerinin gündemden kalıcı olarak geri çekildiğinin açıklanması

Etki ajanlığı gibi dünyada antidemokratik yönetimler tarafından muhalefeti baskılamak için kullanılan ve hukuki belirlilik ilkesine aykırı olan kanun teklifleri kalıcı olarak gündemden kaldırılmalıdır. Siber Güvenlik Kanunu'nda yer alan, eleştiri özgürlüğünü ve gazetecilik faaliyetini ciddi bir şekilde etkileyecek olan "veri sızıntısına dair içerik oluşturma" suçu yürürlükten kaldırılmalıdır.

Antidemokratik uygulama ve girişimler, İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlükten kaldırılmasına da sebep olmuş, kadına ve çocuğa karşı şiddetle mücadelede geri adımlar atılmıştır. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da yer alan koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanmasında sistematik sorunlar bulunmakta, uzaklaştırma kararlarının alınması ve alınan kararların uygulanmasında yaşanan gecikmelerden dolayı önlenebilecek cinayetler meydana gelmektedir. Önlenbilir cinayetlerin bu çatı altından bir örneği Türkiye Büyük Millet Meclisi personeli Saliha Ozan'ın boşanma aşamasında olduğu Salih Akkaş tarafından uzaklaştırma kararı ihlal edilerek katledilmesi olmuştur.

Unutulmamalıdır ki, şüpheli kadın ölümü yoktur. Faili korumak için üzeri kapatılan dosyalar vardır. Tüm bu cinayetler aydınlatılmalı, kadınlara ve çocuklara karşı her tür şiddetle etkili bir şekilde mücadele edilmelidir. İstanbul Sözleşmesi yeniden yürürlüğe konulmalı, Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi) etkili bir şekilde uygulanmalıdır.

18 Halkın haber alma hakkı önündeki bir engel olarak erişim engellemesi sorunu

Erişim engelleri halkın haber alma hakkının önündeki en büyük engellerden biridir. Hemen her toplumsal olayda yayın yasağı kararı verilmesinin, haber ve içeriklerin erişime engellenmesinin önüne geçilecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin aldığı kararlar, yeni uygulamalar dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda uluslararası ifade özgürlüğü standartları dikkate alınmalı, idari makamların yargı yetkisini kullanmasının önüne geçilmelidir.

İçerik çıkarılması da sansürün bir başka türü olarak uygulanmaktadır. İçerik çıkarılması her ne kadar kişilerin mahremiyet ve lekelenmeme hakkının korunması için öngörülmüş olsa da uygulamada bu amacın aksine kamusal dijital hafıza ve bilgiye erişim hakkının engellenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Kamusal tartışmaya ve halkın haber alma hakkına engel olan sansüre bu yönüyle de son verilmelidir.

19 Sansür yasasının yürürlükten kaldırılması

Dezenformasyonla mücadele, demokrasinin işleyişi için önemlidir. Sosyal medyada ve basın organlarında algı yönetimi çalışmaları seçmenlerin manipülasyonu ve siyasetçilerin itibarına saldırılar için yaygın olarak kullanılmaktadır. Gerçek olmayan bilgiler yayılırken muhalefetin baskılanması amaçlanmakta, yargı süreçlerine dair sürecin taraflarına bilgi verilmeden önce sosyal medya ve basına yapılan sızıntılarla algı operasyonları düzenlenmektedir. Ancak gerçek dezenformasyonla mücadele etmek yerine iktidar bizzat dezenformasyonun kaynağı haline gelmiştir. Kamuoyunda "dezenformasyon yasası" olarak bilinen sansür yasası, eleştirinin suç olarak görüldüğü bir düzen yaratmış, ifade ve basın özgürlüğüne büyük bir darbe vurmuştur. Sansür hükümleri yürürlükten kaldırılmalıdır.

20 Basın özgürlüğü önündeki kurumsal ve yasal engellerin kaldırılması

RTÜK ve Basın İlan Kurumu siyasal iktidarın cezalandırma aparatı olmaktan çıkarılmalı, Anayasa'da da açıkça belirtilen görevlerini yerine getirmesi gereken denetleyici ve düzenleyici kurum olma özelliğine döndürülmelidir. RTÜK'ün iktidarı eleştiren yayınları nedeniyle televizyon kanallarına uyguladığı idari yaptırımlar, para cezaları ve yayın durdurma kararlarının önüne geçilmelidir.

RTÜK yargı işlevi gören ve cezalandıran bir kurum olmak yerine koordinasyonu esas alan bir uzmanlık kurulu haline getirilmelidir. Basın Kanunu ve Basın İş Kanunu, basın özgürlüğü temel alınarak ve dijital gazeteciliği kapsayacak şekilde meslek örgütlerinin katkısıyla yeniden düzenlenmelidir. Ayrıca Dijital Telif Kanunu da basın meslek örgütlerinin görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmalıdır. Kimin gazeteci, basın çalışanı ve/veya medya mensubu olduğuna yürütme organı değil, sadece meslek örgütlerinin karar vermesi sağlanmalıdır. Meslek örgütlerinin gazeteci olarak kabul ettiği isimlere yönelik akreditasyon uygulaması tüm çalışma alanlarında derhal kaldırılmalıdır. Gazetecilerin yalnızca gazetecilik faaliyetleri sebebiyle Cumhurbaşkanına fiili saldırı ve halkı yanıltıcı bilgi yayma suçundan yargılanması söz konusu olmamalı, tutuklu gazeteciler derhal serbest bırakılmalıdır.

21 Örgütlenme özgürlüğü önündeki kanun ve uygulamadan kaynaklı tüm engellerin kaldırılması

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun, anayasaya aykırı sınırlamalardan arındırılarak yeniden düzenlenmelidir. Kanun, uygulamada her tür barışçıl gösteri ve protestoların yasaklanması ve anayasal hakkını kullanan yurttaşların cezalandırılması için bir dayanak olarak gösterilmektedir. 19 Mart darbe girişiminden itibaren yüzlerce genç anayasal hakkını kullandığı için kötü muameleye maruz kalmış, gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. Barışçıl gösteri ve eleştiri hakkını kullandığı için tutuklanan tüm yurttaşlarımız derhal serbest bırakılmalıdır. Unutulmamalıdır ki örgütlü toplum ve aktif yurttaşlık, demokrasinin temelidir.

Grev erteleme kararları, anayasada güvence altına alınan grev hakkının yasaklanması sonucunu doğurmakta, bu yasaklarda kanunda öngörülen kamu güvenliğinin korunması yerine işçilere karşı sermayenin korunması amacı benimsenmektedir. Grev yasaklarına son verilmeli, çalışanların örgütlenme, grev ve toplu sözleşme hakları Uluslararası Çalışma Örgütü kurallarına uygun olarak korunmalıdır. Emek örgütlerinin sosyal diyalog ve karar mekanizmalarındaki varlığı güçlendirilmeli ve etkileri artırılmalıdır.

22 Adil, kapsayıcı, insan onuruna yaraşır bir infaz mevzuatı

İnfaz kurumlarında kapasitenin çok üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Bu durum, infaz rejiminin gereği gibi uygulanabilmesini engellemekte ve mahkumların haklarına gereği gibi erişmesine engel teşkil etmektedir. Cezaevinde koşullarında barınması mümkün olmayan hasta tutuklu ve hükümlülerin infazının durdurulması gerektiği dikkate alınarak mevzuat yeniden düzenlenmeli, uygulamada sağlık hakkı ve yaşam hakkı temelli bir yaklaşım benimsenmelidir.

Tutukluluğun ancak kanunda öngörülen koşullarda uygulanabilecek bir istisna olduğundan hareketle hasta tutukluların tedaviye erişim ve sağlık haklarının yaşama geçebilmesi amacıyla masumiyet karinesi dikkate alınmalıdır.

Diğer yandan yakın geçmişte kurumlardaki doluluk oranlarını azaltmaya yönelik acele ve özensiz birtakım tedbirlerin getirildiği dikkat çekmektedir. Mahkum açısından "özel önleme", toplum açısından "genel önleme"nin sağlanmasının ön koşulu, mahkum edilen her bireyin cezasının infaz edileceği kanaatinin yerleşmesidir.

Bununla birlikte eşitlik ilkesine aykırı düzenleme ve uygulamalar, infaz rejiminin yeniden düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Bunun için denetimli serbestlik ve koşullu salıverme kurumlarının etkili bir yapıya kavuşturulması, infazda adaletin gerçekleşmesi ve tutarlı bir düzenlemenin yapılabilmesi için tüm siyasi partilerin katılacağı, gerçek verilerin ve uzman görüşlerinin değerlendirileceği bir süreç tanımlanmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları bu sürece dayanak olmalıdır.

Toplumsal mutabakatın sağlanmadığı ve kapsayıcı olmayan çalışmalar, aynı sorunların tekrarlanmasına neden olmakta ve toplumun vicdanındaki adaletsizlik duygusunu güçlendirmektedir. Bu nedenle mevcut infaz rejiminin yol açtığı sorunların incelenmesi ve yeni infaz düzenlemelerinin hazırlanması için Türkiye Büyük Millet Meclisi özel bir çalışma gerçekleştirmelidir.

22 Adil, kapsayıcı, insan onuruna yaraşır bir infaz mevzuatı

Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) Türkiye’de ceza infaz kurumlarına ziyaretlerini sürdürmekte ve bu ziyaretlere ek olarak iktidar yetkilileriyle de görüşmeler gerçekleştirmektedir. Türkiye’ye 1990 yılından 2019 yılına kadar yapılan ziyaretlerin tamamının raporları yayımlanmış, ancak 2019 yılından sonraki hiçbir ziyaretin raporunun yayımlanması ulusal makamlar tarafından istenmemiştir. Komitenin raporlarının yayımlanmaması yönündeki çabalara son verilmelidir.

23 Gizli tanık uygulamasının adil yargılanma hakkını ihlaline son verilmesi

Gizli tanık uygulaması, siyasi soruşturma ve kovuşturmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin gizli tanık ifadelerinin tek başına hükme esas alınamayacağına yönelik kararlarına rağmen güvenilir olmayan gizli tanık ifadeleriyle başlatılan soruşturmalarda uzun süreler iddianameler hazırlanmamakta ve kaçma ya da delil karartma şüphesi olmaksızın yaygın olarak tutuklama tedbirlerine başvurulmaktadır.

Gizli tanıkların ifadeleri, adil yargılanma hakkı, savunma hakkı ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak savunma tarafından sorgulanamamakta, bu ifadeler somut delillerle desteklenmemekte ve yargılamada şeffaflık ilkesi zedelenmektedir. Adil yargılanma hakkının bu şekilde ihlaline son verilmeli, Anayasa Mahkemesi kararları uygulanmalıdır.

24 Etkin pişmanlık kurumunun iftiracılığa dönüşmesine derhal son verilmesi

Hakkında soruşturma başlatılan ve yaygın olarak tutuklama tedbiri uygulanan kişilerin başkaları aleyhine ifadeler vermesi yönünde baskı yapılmakta, bu kapsamda verilen ifadeler somut delillerle desteklenmeden ciddi hak ihlallerine yol açmaktadır. Bu doğrultuda "itirafçılık" yerine "iftiracılık", yargılamalarda sistematik olarak siyasi bir araç olarak kullanılmaktadır.

İtirafçılık yoluyla verilen ifadeler somut delillerle desteklenmediğinden aylarca iddianameler hazırlanmaksızın gerekçesiz tutuklama kararları tekrarlanmaktadır. Birçok kişi, hangi suç isnadıyla karşılaşacağını bilmeksizin cezaevinde tutulmakta, yakınlarını görmeleri engellenecek şekilde farklı illerde cezaevlerine transfer edilmektedir. Savunma hakkına ihlal teşkil edecek şekilde SEGBİS yoluyla doğrudan savcılarla görüştürülenler, avukatları olmaksızın ifade vermeye zorlanmaktadır. Bu görüşmelerde "ifadeyi bu yönde vermezsen çocuklarını göremezsin" gibi tehditlere başvurulması hukuka aykırılığın geldiği durumu gözler önüne sermektedir. Hakkında soruşturma veya kovuşturma açılmış olan kişilerin aile yakınlarının gözaltına alındığı ya da tutuklandığı örnekler de bulunmaktadır. Yargıtay içtihadına aykırı olarak istenilen ifadeye ulaşılan dek birden fazla kez ifade alınması, maddi gerçeğe ulaşılması amacının önüne geçmektedir. Hukuk dışı tüm bu uygulamalara derhal son verilmelidir.

25 Savunma hakkına getirilen sınırlamalardan geri adım atılması

Olağanüstü hal kapsamında kabul edilen düzenlemeler olağan döneme entegre edilerek savunma hakkının kısıtlanmasına yol açmıştır. Olağanüstü hal rejimlerini sonlandırdığını iddia eden iktidar, olağan hukuk rejimini istisnaların kural olduğu bir rejime dönüştürmüştür.

Uzun gözaltı süreleri avukatla görüşmenin geciktirilmesi ya da sınırlandırılmasına sebep olmakta, hakkında soruşturma açılan kişiler ve müdafileri, isnat edilen suçlamalar hakkında geç bilgi sahibi olmakla beraber bu sırada bazı basın organları ve sosyal medyada ortaya atılan yanlış bilgileri düzeltme imkanından da mahrum bırakılmaktadır. Uzun gözaltı süreleri, adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilen silahların eşitliği ilkesinin yaygın olarak ihlal edilmesine yol açmakta, avukatla görüşmeyi de geciktirmektedir.

Soruşturma dosyalarında verilen kısıtlılık kararları, kişilerin kendilerine yöneltilen suçlamalar ve gizli tanık ifadeleri hakkında uzun bir süre boyunca bilgi sahibi olamamasına sebep olmaktadır. Anayasa Mahkemesi, dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlamaların kesinlikle gerekli olduğuna dair yeterli bir gerekçenin ortaya konulmasını yerleşik içtihadıyla zorunlu kılmıştır. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olan kısıtlılık kararlarından Anayasa Mahkemesi kararları doğrultusunda geri adım atılmalıdır.

26 Cezaevleri İdare ve Gözlem Kurullarının keyfi kararlarının önüne geçilmesi

İdare ve gözlem kurullarının kararlarında objektif kriterler söz konusu değildir. Kişisel kanaate ve siyasi görüşlere dayanan bu değerlendirmeler, kanunlarda yer alan suç ve cezalar ile infaza ilişkin kurulların kişiden kişiye farklılık göstermesine neden olmaktadır. Yargı kararıyla cezaevinde tutulanlar, infazın tamamlanmasına rağmen bu keyfi kararlarla pişmanlık ifade etmeye zorlanmaktadır. Özellikle siyasi yargılamalarda ifade özgürlüğü ve eşitlik başta olmak üzere anayasal hak ve ilkeler ihlal edilmekte, kurul kararları "iyi hal yok" gerekçesiyle cezalandırmaya dönüşmektedir. Adil yargılanma hakkını ve hukuk devleti ilkesini ihlal eden bu keyfi uygulamanın önüne geçilmelidir.

27 Kanun hükmünde kararnamelerle görevlerinden ihraç edilenlerin durumunun yeniden hukuk çerçevesinde değerlendirilmesi

2016 yılında ilan edilen olağanüstü hal kapsamında 125 bin kişi kamu kurumlarından ihraç edilmiş ve çok uzun bir süre bu işlemlere karşı yargı yolu kapalı tutulmuştur. İdari başvuru yolları ise değerlendirme konusu olan ölçütler bakımından belirsizlikler içermiştir. Bu süreçte beraat eden ya da takipsizlik kararı verilenler dahi görevlerine ya da eşdeğer bir göreve iade edilmemiştir. Terör örgütü liderlerinin ve darbe girişiminde görev alanların yurt dışına kaçmaları engellenemezken birçok yargılamada büyük çelişkiler yaşanmıştır. Bu durum Cumhurbaşkanı tarafından bile "at izi it izine karıştı" denilerek teyit edilmiştir.

On binlerce vatandaşımızın Resmi Gazete'de kişisel bilgileri paylaşılmış, kamudan ihraç edilenlerin özel sektörde dahi iş bulması bu şekilde engellenmiştir. Barış akademisyenleri ise darbe girişimiyle ilgisi olmayan bir barış bildirisi sebebiyle görevlerinden ihraç edilmiş, bunun anayasaya aykırılığı Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilmesine rağmen görevlerine iade konusunda idari yargıda içtihat bütünlüğü ve anayasaya uyum sağlanmamıştır. Olağanüstü hal dönemi uzun süre önce sona ermesine rağmen olağanüstü hal uygulamaları ve etkileri günümüze dek sürmüştür. Olağanüstü hal döneminden kalan tüm uygulamalar sonlandırılmalı, vatandaşlarımızın mağduriyetleri evrensel hukuk ilkelerine göre giderilmelidir.

28 Devletin inançlara karşı tarafsız olduğu bir düzenin hayata geçirilmesi

Ülkemizdeki sosyal, kültürel, inançsal farklılıklar zenginliğimizdir. Laiklik bu zenginliğin güvencesidir. Her yurttaşımızın eşit koşullarda, özgürce, bir arada ve kardeşçe yaşaması esastır. Farklılıkların bir arada yaşaması ülkemizin bölünmez bütünlüğünün harcıdır. Anayasa'da da belirtildiği gibi herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olması, ibadetin serbestliği ilkesinin esas alınması zorunluluktur.

Alevi yurttaşlarımızın, kamu başta olmak üzere yaşadıkları eşitsizliklere ve karşılaştıkları hak ihlallerine, Alevi inancının ve taleplerinin yok sayılmasına son verilmelidir.

Alevi yurttaşlarımıza hizmet edeceği düşünülen ancak yanlış uygulamaları nedeniyle muhataplarında karşılığı olmayan Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Alevi ve Cemevi Başkanlığı kapatılmalıdır. Göstermelik kurumlara değil, gerçekleştirilebilecek reformlara ihtiyaç vardır.

Madımak, kapsamlı bir utanç müzesi haline getirilmelidir. Ayrıca Alevilere dönük katliamlarla yüzleşilmeli, katledilen yurttaşlarımızla ilgili toplumsal bir duruş sergilenmeli, bu katliamlar insanlığa karşı suç olarak kabul edilmeli ve zamanaşımı bu katliam davaları açısından söz konusu olmamalıdır.

Hacı Bektaş Veli Dergahı gibi önemli inanç ve tarih merkezlerinin yönetimi Alevilerin kurumlarına, kurumların uygun göreceği üst yapılara ya da yerel yönetimlere bırakılmalıdır.

Alevi yurttaşlarımızın başvuruları üzerine verilen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları dikkate alınmalıdır.

Herkesin ayrımcılıktan uzak bir şekilde kendisini özgürce ifade edebilmesi ve devletin inançlara karşı tarafsız olduğu bir düzenin hayata geçirilmesi için cemevleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalı, cemevlerine ibadethane statüsü tanınmalıdır.

29 Siyasi soruşturmalarda başsavcılıkların yetki gaspının sonlandırılması

Ceza Muhakemeleri Kanunu'na göre seçimden önce veya sonra suç işlediği ileri sürülen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma yapma yetkisi Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ve bu yer ağır ceza mahkemesine aittir.

Buna rağmen çeşitli örneklerde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı yerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturmaların başlatıldığı görülmektedir. 2016 yılının Kasım ayında birçok farklı ilin savcılığı tarafından Halkların Demokratik Partisi milletvekilleri hakkında eş zamanlı olarak operasyonlar düzenlenmiştir. Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ hakkında 19 Ocak 2025 tarihinde Antalya'da yaptığı bir konuşma sebebiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. 27. Dönem İstanbul Milletvekilimiz Aykut Erdoğan'a isnat edilen suç tarihi, milletvekilliği dönemine ilişkin olmasına rağmen soruşturma kapsamında hakkında tutuklama kararı verilmiş ve bu soruşturma halen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülmektedir. Bu uygulamalar 28. Dönemde görev yapan birçok milletvekilimiz hakkında da sürdürülmüş, haklarında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmış ve fezlekeler düzenlenmiştir.

Genel Başkanımız Özgür Özel hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı hakkında yaptığı açıklamalar nedeniyle soruşturma başlatılmış, soruşturma evrakının fezleke hazırlanması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderileceği açıklanmıştır. Adana Büyükşehir Belediye Başkanımız Zeydan Karalar ve Adıyaman Belediye Başkanımız Abdurrahman Tutdere hakkında başlatılan soruşturmalar, başkanlarımızın talebine rağmen ayrılmayarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülmektedir. Adana Büyükşehir Belediye Başkanımız Zeydan Karalar, halen Silivri Cezaevi'nde tutulmaktadır. Ancak Beşiktaş, Seyhan, Ceyhan ve Kütahya Belediye Başkanları ile ilgili şikayetler sonucunda hazırlanan dosyada Kütahya Belediyesi açısından ayırma kararı verilmiş ve dosya Kütahya'ya gönderilmiştir.

Siyasi yargılamalarda başsavcılıkların yetki gaspı ve çifte standart sonlandırılmalı, yasama sorumsuzluğu ve ifade özgürlüğü kapsamında tazminat davaları da dahil olmak üzere parlamenterlere yönelik yargı tacizinden derhal vazgeçilmelidir.

